

Mer IKT gir mer produktivitet

Over tid er det produktiviteten - evnen til å øke produksjonen raskere enn innsatsøkningen - som er bestemmende for den enkelte, bedriftene og samfunnets levestandard og økonomiske handlingsrom. De fleste industriland opplevde en sterk produktivitetsvekst fra begynnelsen av 90-tallet til midten av 00-tallet, med Norge betydelig høyere enn OECD-snippet. Overgang til IKT var en viktig driver for denne veksten.

Vi kan nå stå overfor et nytt IKT-drevet sprang i produktiviteten. Industrien er i gang med et nytt datasprang, nå særlig knyttet til intelligente (selvlærende) maskiner og mer avanserte, sentrale kontrollsystemer. Tjenestesektoren - både privat og offentlig - har lenge hengt etter i produktivitetsveksten, men her kan vi også stå overfor et nytt sprang i kombinasjonen av roboter og smart digitalisering.

IKT-Norge ønsker en langsiktig satsing forankret i en strategi. Samtidig er det mange lavhengende frukter. Det handler om enkle tiltak som kan iverksettes uten store utredninger. Svært store investeringsprosjekter har for ofte ikke levert på tid, kostnad eller funksjonalitet. En viktig del av årsaken til dette ligger etter IKT-Norges mening i at prosjekteierne (etatene) gjør det for komplisert og nyter å tro at de er svært spesielle. Norge bruker i alt for liten grad ferdigutviklede løsninger og baserer seg i alt for stor grad på skreddersøm. Spesialiserte løsninger er selvsagt i noen tilfeller nødvendig, men vi ser klare trekk internasjonalt at tiden for store komplekse spesialutviklede løsninger er over. Et eksempel på et overdimensjonert prosjekt som endte galt er Ruters "Fleksus" system. Ruter brukte 700 millioner på å utvikle "Fleksus", et nytt billett og kontrollsystem som skulle gi besparelser på 400 millioner kroner. Etter mange år med utvikling og enorme kostnader måtte hele prosjektet skrotes. Løsningen ble til slutt en app til 200.000 kr, og med en suveren brukervennlighet som trolig har fått flere til å reise kollektivt.

Fraværet av de vanlige markedsmekanismene gjør at offentlig sektor risikerer å bli hengende etter i utviklingen. Derfor må politikken gi muligheter og stimulans for alle deler av offentlig sektor til å ta i bruk teknologi. Det er et stort potensiale for å ta i bruk arbeidsbesparende teknologi for de store velferdsområdene, utdanning, helse og omsorg. Da må politikerne styre offentlig sektor og mobilisere privat sektor til å utvikle og levere de teknologiske løsningene. En positiv sideeffekt av dette er at offentlig sektor også får en "motor i økonomien"-rolle i å utvikle nye produkter som kan bidra til markedsutvikling med påfølgende verdiskapning og eksport for IKT-bedriftene.

Offentlig sektor står for omlag 50% av IKT investeringene i Norge. Ved å opptre som krevende, profesjonell kunde med sterk innkjøpskompetanse og fokus på å kravstille/kjøpe ferdige komponenter eller tjenester fremfor å spesialutvikle, kan offentlig sektor bidra til å akselerere innovasjon og produktivitet både for seg selv og for IKT leverandørene.

IKT-bedriftene står sentralt for å levere produktivitet og verdiskapning til resten av næringslivet og offentlig sektor. I tillegg utgjør den norske IKT-sektoren en betydelig del av norsk økonomi. I 2010 jobbet 74 000 personer i IKT-sektoren i Norge.

Verdiskapningen per sysselsatt i sektoren var da 1 070 000 kroner, mer enn 50 pst. høyere enn for fastlandsøkonomien forøvrig. IKT-sektoren bidrar også sterkt til å løfte tallene for Norges satsing på forskning og utvikling. Ingen næringssektor satser mer på FoU enn IKT-sektoren, hele 6,2 milliarder kroner i 2012. I tillegg går nesten halvparten av det øvrige næringslivets FoU-innsats til IKT-relaterte prosjekter. Dette utgjorde 8,8 mrd. kroner i 2012. 65 % av denne IKT-relaterte FoU'en ble levert av norsk IKT-sektor.

Skal Norge nyte godt av å ha en stor IKT-sektor må vi være et land hvor det er attraktivt å investere i IKT. Å være attraktiv for IKT krever en helhetlig politikk der tilstrekkelig digital infrastruktur, tilgang på kompetent arbeidskraft, teknologinysgjerrig befolkning, innovativ offentlig sektor, gode konkurranseregler og en forutsigbar økonomisk politikk står helt sentralt. Skal Norge henge med i utviklingen og håndtere de utfordringer vi nå står overfor med å øke vår produktivitet, må vi ta i bruk IKT-løsninger som nettopp bidrar til dette målet. Det krever stor grad av anvendelse av IKT, men krever også at vi har en sterk IKT-næring i Norge.

Det høye norske kostnadsnivået og en stadig synkende andel av befolkningen i arbeidsdyktig alder gjør det ekstra viktig for Norge å utvikle og implementere arbeidsbesparende teknologi. Her står digitalisering i en særstilling. En slik satsing vil ikke komme av seg selv, men krever aktive tiltak og samarbeid mellom politikk og næringsliv.

Gode erfaringer

IKT-bedrifter og bedrifter med høyere bruk av IKT har høyest produktivitet. En ny OECD-studie finner at arbeidsproduktiviteten er 60 pst. høyere i informasjonssektoren enn i økonomien som helhet. En SSB studie viser at gjennomsnittlig verdiskapning per timeverk er 14,7 % høyere i bedrifter med utstrakt bruk av IKT.

Det ser ut til å være en sterk sammenheng mellom hvor digitalisert en næring er og hvor produktiv den er. Eksempelvis er finansnæringen og varehandelen produktivitetsvinnere og storbrukere av digitalisering, mens bygg- og anleggssektoren er en lite digitalisert bransje og har negativ produktivitetsvekst.

Også offentlig sektor har gode erfaringer. Lånecassen digitaliserte som følge av pålagt innsparing og etaten oppsummerte i fjor at endringene har halvert saksbehandlingstiden for kundene, gitt 60 færre årsverk, redusert sykefraværet og 70 millioner kroner er ført tilbake til statskassen. Den norske skatteetaten er en pioner i å digitalisere tjenestene sine. Her har reduserte administrative kostnader blitt tatt ut i form av bedre tjenester.

Gode forutsetninger

Norge har gode forutsetninger for å være langt framme på digitalisering. Høyt lønnsnivå er prismessig en konkurranseulempe. For rask innføring av digitalisering er dette snarere en fordel. Knapphet på arbeidskraft er en driver for teknologisk endring. Når Japan er lengst fremme i å utvikle avanserte omsorgsroboter, er det faktum at de er på

vei inn i verdens største eldrebølge trolig en viktigere forklaring, enn at de pleier å være gode på teknologi.

Vi har et godt utbygd bredbåndsnett og på tross av avstandsulemper, en av de høyeste dekningsgradene i verden for husholdningene. Når internett kommer inn i alle ting vil det kreve ytterligere investeringer i kapasitet. Norge har rik tilgang på kapital målt etter BNP per capita. Norge har en stor IKT-næring (5% av Fastlands-BNP) med høy verdiskapning og innovasjonsevne.

Det er stor åpenhet for å ta i bruk ny teknologi i befolkningen. Den tiden det tar fra et forbedret eller nytt produkt presenteres til produktet har gjennomtrengt markedet er langt kortere i Norge enn i de fleste andre land. Høyt inntektsnivå, høyt utdanningsnivå og stor tillit er trolig viktige drivere her.

World Economic Forum rangerer Norge som nr. 5 i verden i "best på IT". Vi scorer særlig sterkt på infrastrukturbygging, digital tilgang og på innbyggernes vilje og evne til å ta i bruk ny teknologi. WEO påpeker at vi ikke utnytter disse sterke sidene godt nok til å skape næringsutvikling. Derfor kommer vi ikke helt opp på pallen.

God politikk

Det er fullt mulig for Norge å komme opp blant de tre beste. Da trengs systematisk arbeid med å fjerne digitale hindre, forbedre infrastruktur og fremme digitale løsninger.

Slik Produktivitetskommissjonen har påpekt trengs det en innsats for å få bedre effekt ut av investeringer i ny teknologi i offentlig sektor. Vi foreslår en sterkere oppfølging av pågående, offentlige IKT-prosjekter. I stedet for innleide konsulenter i hvert enkelt prosjekt kunne staten hatt en fast gruppe av eksperter som arbeider aktivt ute i prosjektene for å ivareta statens helhetlige interesser knytta til verdifull gjenbruk, standardiseringsløsninger, samhandling på tvers av forvaltningen og fremme bedre utveksling av data og informasjon mellom forvaltning, innbyggere og næringsliv

IKT-Norge mener at digitalisering bør pekes ut som en hovedprioritet i Regjeringen og Produktivitetskommissjonens arbeid med å styrke produktiviteten i norsk økonomi. Det er solid dekning i forskningen for at investeringer i IKT vil kunne gi store produktivetsgevinster. Dette vil også være en god og riktig oppfølging av Solberg-regjeringens politiske plattform.

IKT-Norges 10 punktsliste over tiltak som bør startes opp i 2015 og 2016:

1. Fjerne fordyrende og forsinkende barrierer for bredbåndsutbygging. Dette haster nå med å få på plass et nasjonalt graveregime. Regjeringen må si nei til ulike forslag om særskatt på bredbånd.
2. Offentlig skytjeneste. Offentlig sektor drifter i dag over 600 ulike små og store datasenter. Dette hindrer samhandling, det er svært lite økonomisk og miljøene blir så små at også sikkerhet og kompetanse settes på en prøve.
3. Fullfør det digitale førstevalget slik at arbeidsprosessene i forvaltningen tilpasses det digitale førstevalget

Regjeringen: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/ikt-politikk/hindringer_digital_kommunikasjon.pdf). Videre må betalingsmodeller

for offentlige tjenester endres for å fremme digitalisering. F.eks. fastleger får kun betalt ved fysisk oppmøte.

4. Gi alle kommuner og etater sikker og fri tilgang på felles digital plattform, samt styre dem sterkere for å sikre digital samhandling på tvers og overfor innbyggerne.
5. Fremskynde satsing på velferdsteknologi i eldreomsorgen og helsetjenesten. Vi foreslår at det settes av et større beløp på statsbudsjettet til en finansieringsordning som kan dekke 50 pst. av kostnadene til kommuner som ønsker å investere i ny velferdsteknologi (grunnutdanning, helse og omsorg), for eksempel etter mønster av det danske velferdsteknologifondet.
6. Innføre obligatorisk krav til å ta i bruk elektronisk faktura for hele næringslivet når en har vunnet noen erfaringer med obligatorisk bruk i offentlig sektor.
7. Kjøpe inn tilstrekkelig IKT-utstyr til offentlig sektor. For eksempel bør alle politibiler være på nett slik at tjenestemennene ikke trenger å dra til kontoret hver gang de skal sjekke offentlige registre eller skrive en rapport.
8. En revisjon av regelverket for offentlige anskaffelser som fremmer innovasjon blant annet ved å erstatte detaljerte kravspesifikasjoner til fordel for behovsbeskrivelser og økt bruk av dialog og forhandlinger. I tillegg må standardavtalene være mer balanserte når det gjelder deling av ansvar og risiko.
9. En økonomisk politikk som stimulerer investeringer i digital infrastruktur og arbeidsbesparende teknologi. Sett selskapsskatten ned til nordisk nivå slik at flere investeringsprosjekter i næringslivet blir lønnsomme etter skatt.
10. Tilgjengeliggjør data fra alle offentlige kilder. Tilgang til og gjenbruk av data forenkler saksbehandling og prosesser i det offentlige, og gjør det mulig for andre å utvikle tjenester til nytte for innbyggere, næringsliv og offentlig sektor.

Se også IKT-Norges helhetlige innspill til Produktivitetskommisjonen:
http://produktivitetskommisjonen.no/files/2015/01/ikt_norge1.pdf

Med vennlig hilsen
IKT-Norge
www.ikt-norge.no